

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и преподавателска дейност на

гл. ас. д-р Смилена Димитрова Смилкова

рецензент проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова

ШУ „Епископ К. Преславски“, ДИКПО-Варна

Относно участие в конкурсе

за заемане на академична длъжност Доцент в област на висше образование

1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика,
научна специалност „Методика на обучението по музика в детската градина и
началното училище“

I. Данни за кандидата, преподавателска дейност и публикации

1. Конкурсът за „доцент“ е законно обявен в ДВ, бр. 107/16.12.2021г.
2. Длъжността е осигурена с необходимия брой часове.
3. В конкурса участва само един кандидат - гл. ас. д-р Смилена Димитрова Смилкова.
4. За рецензия кандидатът гл.ас.д-р Смилена Димитрова Смилкова е представила необходимите и изисквани, според ЗРАСРБ документи, справки и материали, касаещи образование, образователна и научна степен, преподавателска, изпълнителска и научно-изследователска заетост и административна дейност, а също и научната и научно-приложната ѝ продукция, които са изрядно представени и достатъчни. От тях са видни нейните достижения.

Биографията ѝ разкрива образ на целеустремен, талантлив и работлив човек, търсещ иновациите преподавател, който е отдаден изцяло на своята професия. Родена през 1961г. в гр. Бургас, където завършва и музикалното училище, а висшето си образование, със специалност Пиано, през 1984г. в Българска държавна консерватория „Проф. Панчо Владигеров“, София, след дипломирането си тя е работила като учител и хоноруван преподавател във всички степени на обучение. От 1984г. до 2016г. д-р Смилкова е старши учител в НУМСИ „Проф. Панчо Владигеров“, гр. Бургас, по пиано, задължително пиано, камерна музика и клавирна методика. През тези години тя се изявява и като хоноруван преподавател по Подготовка и провеждане на семинарни и практически упражнения по Музикален инструмент пиано със студенти, специалност Предучилищна и начална училищна педагогика - ОКС „Бакалавър“ в университета „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас.

От 2016 до 2018г. тя е хоноруван учител по пиано в Частни детска градина и училище „Веда“, гр. София, където на децата от предучилищна и начална училищна възраст преподава

основни базови умения за боравене с клавиатура и свирене на пиано, занимателно съчетани с певческа и танцова дейност. От 2018 г. д-р Смилена Смилкова е асистент, а от 2020 г. след успешно издържан конкурс, вече главен асистент в университета „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас.

В процеса на нейното изграждане като преподавател по пиано и методика на обучението по музика, д-р Смилкова проявява сериозен интерес и към икономически науки и психология. През 1994 - 1996г. тя изучава мениджмънт, маркетинг, счетоводство, бизнес комуникации и се дипломира като Мениджър в Бургаски свободен университет, а през 2009 г. е вече завършил Медиатор (Съюз на юристите в България, Закон за медиацията), което умело съчетава с преподавателската си дейност.

5. Научноизследователската дейност на гл.ас.д-р Смилена Димитрова Смилкова може да се систематизира в следните направления:

5.1. Участие в проекти

Участието на гл. ас. д-р Смилена Смилкова в проекти за научна дейност, дават светлина в друга област на нейните изяви – работата ѝ в областта на меките умения и работата ѝ с ученици от прогимназиален и гимназиален етап.

5.2. Научни публикации

Образователната си и научна степен доктор по научната специалност 05.07.03. „Методика на обучението по музика“, гл. ас. д-р Смилена Смилкова получава през 2005г. след успешно защитен дисертационен труд на тема: „Клавирната методика на доц. Лидия Кутева и приносът ѝ за развитието на българската музикална педагогика“. През 2003г., по темата на дисертационния труд тя издава и книгата: „Музиката – гласът на душата“.

Анализът на научните публикации на гл. ас. д-р Смилена Смилкова включва книгата от дисертационния ѝ труд: „Музиката – гласът на душата“, една монография на тема: „За инструменталната музика и нейното възприемане или разкажи ми музика фантазия – творчество – публика“ и помагалото за студенти и учители: „Творчески задачи за развитие на въображението чрез възприемане на инструментална музика“, като монографията и помагалото съм рецензирала преди отпечатването им и смело мога да твърдя, че актуалността и значимостта им са безспорни.

Книгата „Музиката – гласът на душата“ е посветена на „ненаписаната“ методика на доц. Лидия Кутева – една от най-ярките български клавирни педагожки, оставили жива и бляскава следа в историята на българското пианистично изкуство. В нея авторката умело разглежда и анализира обемния материал, събран в 25 сборника от доц. Кутева, който е класифициран по съдържание и предназначение. Гл.ас. д-р Смилена Смилкова разглежда методологията на Л. Кутева през призмата на огромния разностранен и разнопосочен клавирен материал: етюди, полифонични и художествени произведения. Използвани са

средствата на музикалния анализ, както и наблюдение, асоциативно и дивергентно мислене.

Акцентът е върху спецификата на клавиричната методика на Л. Кутева, която може да се дефинира като „отвътре – навън“: осъзнатото емоционално и интелектуално разбиране на художествения музикален образ е водещо начало в интерпретирането и създаването на творческото внушение, заложено в клавиричната тъкан.

За първи път клавиричната методика на доц. Лидия Кутева е разгледана и анализирана чрез обемен нотен материал. Принос е начинът, по който са разгледани сборниците – образно-естетическият и пианистичен анализ, които са в тясна връзка с педагогическата практика, като тук гл. ас. д-р Смилена Смилкова подчертава и ролята на клавиричния педагог.

20 години по-късно тази книга се явява база и продължение за См. Смилкова, при описване на модела „Разкажи ми музика“ в представената монография. Въпросът за емоционалното осмисляне и интелектуалното разбиране на художествения образ в инструменталната музика сменя адресатите, методическите стъпки и техниките, за създаване на формите, но запазва дълбочината и необходимостта на чувственото възприемане и тълкуване на музикалната образност.

Монографията „За инструменталната музика и нейното възприемане или разкажи ми музика фантазия – творчество – публика“, представлява задълбочен поглед и споделен опит за формиране и развитие на основните музикални способности, на образните представи, на въображението и креативността у студентите – бъдещи детски и начални учители. Структурата ѝ е разделена в две части: Теоретична обосновка и Модел за възприемане на инструментални музикални произведения в предучилищна и начална училищна възраст „Разкажи ми музика“. С общ обем от 184 страници, монографията съдържа и встъпление, изводи, заключение, приложения и библиография от 116 източника, свързани с темата за възприемане на инструментална музика. Размерът на обема не е самоцелен. Той е продиктуван от желанието на гл. ас. д-р См. Смилкова да разгледа многостранно проблема за осъзнатото възприемане на инструментална музика в предучилищна и начална училищна степен, както и подготовката на бъдещите детски и начални учители - учителите на новото столетие.

Първата част е Теоретична обосновка, включваща: музиката като вид изкуство и взаимодействието ѝ с другите изкуства. Обърнато е внимание на основните изразни средства и музикалният език. Проследена е структурата на музикалността – музикален слух и неговата основна форма на проявление – мелодически слух, както и музикалната надареност. Изяснени са основните музикални способности - ладов и метроритмичен усет и музикалнослухови представи, както и музикалната памет, и тяхното формиране и развитие в основните музикални дейности, като акцентът е върху възприемането на

музика. Детайлно изследвано е организирането и провеждането на основната музикална дейност - възприемане: подготовка при запознаване с ново музикално произведение; музикален материал със звукоизобразителен и звукоподражателен характер - възможност за начално формиране на слушателски умения и навици; използване на творби от музикалната литература, подходящи за начално изграждане на слушателски навици и умения. За изясняването им, См.Смилкова търси информация от стабилни наши и чужди автори.

Втората част представя Модел „Разкажи ми музика” при възприемане на инструментални музикални произведения в предучилищна и начална училищна възраст. Тук авторката се спира на фантазията – творчеството – публиката, като дава сериозен акцент на формирането на компетентности у децата и учениците чрез обучението на студентите – бъдещи детски и начални учители. Представеният от авторката модел има своята безспорна стойност. Тя дава неговата теоретична обосновааност и практическа приложимост. На преден план изпъква неговата ефективност, проверена в практиката.

За резултатно протичане на дейността възприемане са необходими музикален слух, музикална памет, образно-асоциативно мислене, въображение и активно творческо участие. В тази връзка авторката отделя специално място на студентите – бъдещи учители в предучилищна и начална училищна степен, които се подготвят в духа на нашето съвремие – да търсят, откриват и реализират креативността у децата и учениците. В подкрепа на това тя е предложила творчески задачи, описани в практическата им реализация. Изводите и заключението в монографията се явяват логично обобщение. Проличава и отлично владееене на научната терминология. Смятам, че трудът на гл. ас. д-р Смилена Смилкова е постижение и изключително полезна книга както за студенти, така и за цялата музикално-педагогическа колегия.

Значимостта на представеното за рецензиране помагало за студенти и учители от гл. ас. д-р Смилена Смилкова на тема: „Творчески задачи за развитие на въображението чрез възприемане на инструментална музика”, е също безспорна. Възприемането на музика е дейност с основополагащо значение за музикалното развитие на децата в детската градина и учениците в начална училищна степен, за формирането на музикално-слуховите представи и понятия, защото без възприятия е немислимо формирането и развитието на музикалните способности и на музикалността въобще. Тази дейност е с основополагащо значение, защото чрез нея се поставя базата на музикално-естетическия вкус на личността. За това и една от задачите на тази дейност е да се положат основите на художествен вкус и критерии за оценяване на произведенията на музикалното изкуство чрез формиране на познавателен интерес, желание и потребност от слушане на музика, особено в първите организирани музикални въздействия върху децата в тази крехка възраст - детската градина, а и по-нататък в началното училище. Изграждането на такъв вкус зависи от възпитателното въздействие на учителите, от една страна, а от друга - от правилно подбраните образци от българската и световна музикална литература. За това,

когато децата се стимулират към емоционално преживяване на музиката, изключително важен въпрос е и спрямо какъв вид музикални образци се прави това. Не е лесно да се насочи вниманието им към инструменталната музика и да се научат да я слушат с разбиране. Именно тази не лека задача е решила да предприеме и представи в своето помагало гл.ас. д-р Смилена Смилкова, като подготви студентите за нея.

Материалите, представени от авторката, в предложеното за рецензиране помагало, са основани на няколко творчески задачи, които са прецизно разделени на групи и степенувани по сложност. Като ги съобразява с постепенността на развитие и осмисляне на музикалния образ в инструментални творби, гл. ас. д-р Смилена Смилкова ги поставя пред студентите, изучаващи Предучилищна педагогика и чужд език (ПУПЧЕ), Предучилищна и начална училищна педагогика (ПНУП), Начална училищна педагогика и чужд език (НУПЧЕ) и Социална педагогика (СП) в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ гр. Бургас. Интересно интерпретирани и пречупени през личния житейски опит, наблюдения и фантазия на младите хора – бъдещи детски и начални учители, учителите на 21 век. Тези материали, включващи разкази, приказки, стихотворения, есета и анкети, са изключително ценни за нашето съвремие, тъй като отговарят на редица важни въпроси, които ни вълнуват, а именно – да се улови, обясни и опише музикалнохудожественият образ, заложен в инструменталните произведения и породените от него мисли и емоции. Подготовката на младите хора, като посредници между композитора и слушателя, при възприемане на инструментални творби е не лека задача, която си е поставила и реализирала в своето помагало авторката.

Структурата на помагалото е разделена на три части, включващи **Увод**, **Четири задачи** и **Пет Приложения**. В Увода авторката изтъква необходимостта от такъв род помагало за студенти и учители, които ще преподават всички образователни направления в детската градина и дисциплини в училище, в това число и Музика, чрез най-трудния момент в методиката на музикалното възпитание – възприемане на инструментални образци. Втората част включва **Четири задачи** с конкретни въпроси и инструментални произведения за възприемане и анализ, а именно: Задачи, свързани със словесни обобщения, Задачи, свързани с писмен разказ, есе, приказка, Задачи, описващи чувствата и емоциите, възникнали при слушане на музикално произведение, Задачи, свързани с общата култура на студентите в областта на музикалното, литературно и изобразително изкуство в периода 17-19 век и с българската професионална музика – първо и второ поколение композитори. Третата част съдържа **Пет Приложения**, включващи писмените работи на студентите, съчинени върху поставените от авторката задания, интерпретирани и пречупени през техния личен житейски опит, чувства, емоции и фантазия. В **Литература** са включени заглавия на използвани автори. Размерът на обема е достатъчен за такъв вид помагало по музика за студенти и учители. Той е продиктуван от желанието на гл. ас. д-р Смилена Смилкова да сподели своя опит при работата си със студентите относно поставяне и реализиране на творчески задачи за развитие на въображението им

чрез възприемане на внимателно подбрани, съобразени с възрастовите и възприемателни възможности на децата в детската градина и учениците в начален етап, инструментални творби. Апробираните в практиката резултати на студентите, авторката умело подрежда, като спазва определена постепенност на развитие и осмисляне на музикалния образ в инструменталните творби.

Представените за рецензия осемнадесет доклади от участие в конференции и статии са самостоятелни и подредени по тематика: „Елементи на музикална изразност (№ 15, 16, 19); Развитие и усъвършенстване на „меки“ умения у деца, ученици и студенти, чрез използване на различните музикални дейности. (№ 13, 14, 17, 18, 20); Възпитание и подготовка на бъдещи слушатели (№ 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12), като седем от тях са в списания с импакт фактор. Свързани са с предучилищна и начална училищна педагогика, както и подготовката на студенти – бъдещи детски и начални учители. Те са публикувани в български – 8 и чужди – 10 специализирани издания и подчертават нейната професионална ангажираност.

5.3. Приноси

Приносите на гл. ас. д-р Смилена Смилкова са в научната и научно-практическата сфера по Теория и методика на обучението по музика, Артпедагогика и Социално-педагогическа медиация и касаят степените на обучение - предучилищна и начална, както и студенти. Несъмнени са качествата ѝ като преподавател и педагог. В представените за рецензия публикации проличава логична структура на изложение и отлично владение на научната терминология. Авторката избира ключови за обучението на студенти и деца/ученици в двете степени на обучение (предучилищна и начален училищен етап) теми. В тях по коректен начин са представени основните изследователски резултати. Монографията, Помагалото, Статиите и докладите, съдържат ясно формулирани цели, идеи и изводи, както и практическа приложимост. Проблематиката е актуална. Тя е убедителна със стабилна теоретична база, богата с творческите си идеи и решения. Езикът е прецизен, лаконичен и точен.

Приемам прецизно направената авторска справка на научните приноси на трудовете и цитиранията, представена от гл. ас. д-р Смилена Димитрова Смилкова. Трудно е сам да прецениш творческите си постижения. Не винаги самооценката е точна, но това е въпрос, който касае процедурата и не може да бъде пренебрегнат.

5.4. Цитирания

Трудовете на гл. ас. д-р Смилена Смилкова са разпознаваеми. Научната им стойност, качество и приложение потвърждават и осемте цитирания, като 7 от тях са от автори в колективни томове с научно рецензиране.

2. Оценка на личния принос

Изложеното до тук е показателно за зрял професионализъм и натрупан научно-теоретичен и научно-практически опит за следващото стъпало в кариерата на гл. ас. д-р Смилена Смилкова. Оценката ми за личния принос на кандидата във всичките представени трудове е висока. Значимостта на научните и научно-приложните приноси на представените трудове на кандидатката за конкурса за „Доцент“ е безспорна.

3. Критични забележки и препоръки – нямам такива.

4. Лични впечатления

Личните ми впечатления се основават на професионално познатство с гл. ас. д-р Смилена Смилкова, което датира от избирането ѝ за главен асистент през 2020 г. Въпреки краткото време, в което я познавам, прави ми впечатление, че в своята научна и преподавателска дейност тя следва съвременните тенденции в обучението и се придържа към високи научни критерии. Като положителни несъмнени личностни качества за мен се очертават ярко нейната етичност, отговорност, човечност, почтеност, мотивираност и трудолюбие.

Нямам съмнение, че кандидатът ще продължи своите самостоятелни търсения в Методиката на обучението по музика, Артпедагогиката и Социално-педагогическата медиация.

5. Заключение

Критерият в изискванията за такъв конкурс – наличие на защитена докторска дисертация е изпълнен, а анализът на представените за рецензиране книга от дисертационния труд, монография, помагало, статии и доклади са важни особености касаещи съществената работа на кандидата. Безспорните отлични качества, които те притежават, ми дават пълно основание с убеденост да предложа на членовете на уважаемото Специализирано научно жури гл. ас. д-р Смилена Димитрова Смилкова да бъде избрана за заемане на академична длъжност „Доцент“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Методика на обучението по музика в детската градина и началното училище“ в университета „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас.

03.04.2022г.

(проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова, ШУ, ДИКПО-Варна)